

ORT. nr. 3 / 1984

REALITATEA TAINICĂ A BISERICII

Pr. Prof. DUMITRU STĂNILOAIE

1. Toată existența e un mister. E un mister cosmosul, e un mister lumea ce ne înconjoară, e un mister persoana mea și sînt mistere semenii mei. Nici una din acestea nu poate fi epuizată de înțelegerea mea, deși înțeleg multe din ele. Nici una din ele nu e produsă, de mine și nu pot face cu ele tot ce voiesc.

Pe de altă parte ele nu mă satisfac deplin, deși satisfac multe din trebuințele mele. Constat atîtea insuficiențe și imperfecțiuni în ele. Oamenii sînt minunați, dar își pricinuesc pe lingă multe bucurii și nenumărate neplăceri. Lumea obiectelor și cosmosul, la fel. De existența oamenilor sînt legate apoi bolile și moartea, care pun o pecete tragică pe ea.

Toată existența ce ne înconjoară și a persoanelor umane e un mister dar nu ni se prezintă ca existență absolută. Ea nu poate fi de la sine, ea nu are existența în sine, ea nu poate fi ultima realitate.

Credința creștină exprimă acest caracter insuficient al lumii și al oamenilor prin învățătura că ea e creată din nimic și susținută în existență de un creator care există prin Sine, care are toate perfecțiunile, care e absolut.

Relația aceasta a lumii cu Creatorul și Susținătorul ei absolut precizează și mărește caracterul de mister al ei. În existența ei se manifestă puterea Creatorului și Susținătorului ei, deși, pe de altă parte, El este transcendent ei. Misterul lumii, misterul omului se definesc astfel ca prezență activă a transcendentului absolut în existența lor. Însăși această relație a lumii cu transcendentul este un mister. Transcendentul prezent în ea în mod activ, îl dă pe de o parte adîncimea și complexitatea ordonată, pe de alta o arată ca lipsită în ea însăși de caracterul absolut, sau ca avîndu-și adîncimea, complexitatea și durata nu prin ea, ci prin transcendentul creator și susținător. Psalmistul a descris în cuvinte de nedepășit acest dublu aspect al lumii: «Cît s-au mărit lucrurile Tale, Doamne. Toate, într-o înțelepciune le-ai făcut... Toate către Tine așteaptă ca să le dai lor hrana la bună vreme... Deșchizînd Tu mîna Ta, toate se vor umplea de bunătăți. Iar întorcîndu-Ți Tu fața de la ele, se vor tulbura. Lua-vei Duhul Tău de la ele și se vor sfîrși și în țărînă se vor întoarce. Trimite-vei Duhul Tău și se vor zidi și vei înnoi fața pămîntului» (Ps. 103, 25, 29—31).

Sf. Atanasie a numit această legătură a lumii create cu Creatorul, în «Cele trei Cuvinte contra Arianilor», «participare». Dar cine poate înțelege sensul acestei «participări»? Ea nu înseamnă că puterile lui Dumnezeu devin puteri ale ființei lumii, dar într-un fel oarecare lumea nu rămîne separată de acele puteri. Puterile lui Dumnezeu lucrează pe de o parte asupra lumii, pe de alta prin lucrarea lor se nasc și se susțin în ea puterile proprii ei și asemănătoare, puterilor și însușirilor divine.

În puterile și lucrările lumii sînt prezente și active puterile și lucrările divine.

Fiecare din părțile lumii aflîndu-se în această relație cu transcendentul, se află în misterul general al ei, sau face parte din misterul ei atotcuprinzător. Dar singură persoana umană, e conștientă de acest mister al lumii și de faptul că face ea însăși parte din acest mister, fiind un mister mai mare decît lumea. S-ar putea spune că în ea se realizează misterul relației cu transcendentul divin într-un mod potențat, avînd în înțelegerea și simțirea lui conștientă o capacitate deosebită de relație cu acest transcendent.

2. Dar insuficiențele lumii nu se fac arătate în mod necesar, prin însuși caracterul ei creat. Creatorul transcendent și absolut ar putea-o umple de perfecțiunile Lui. Aceste insuficiențe se actualizează prin libertatea oamenilor ca creaturi conștiente. Dumnezeu, Creatorul și Susținătorul lumii, a făcut ca participarea deplină a ei la perfecțiunile Lui să depîndă de libertatea ființelor conștiente pentru care a creat-o. El n-a dat lumii numai statutul inferior de creatură, ci a compensat această inferioritate ontologică inevitabilă ei cu puțința de a o copleși folosindu-se de libertatea ființelor conștiente din ea pînă la gradul de a se putea bucura de toate perfecțiunile Lui ca daruri venite de la El, dacă aceste ființe I se deschid prin prețuirea ce o acordă aceste daruri, datorită înțelegerii cu care sînt înzestrate.

Nefolosînd ființele conștiente create această demnitate a libertății în sens pozitiv, au ieșit la suprafață atît în ele cît și în lume o multime din insuficiențele ei ontologice ca creaturi, întrucît prezența activă a lui Dumnezeu în ele s-a diminuat cu voia ființelor conștiente. Iar prin aceasta însuși caracterul de mister al creațiunii s-a slăbit, odată cu capacitatea omului de a-l sesiza.

3. Dumnezeu care n-a dat ființă lumii create ca altă formă de existență decît pentru a se umple și ea de perfecțiunile Lui nu a renunțat însă la acest scop al Lui, ci a folosit un alt mijloc pentru a o umple de ele. Astfel a realizat misterul suprem al prezenței Sale active în creațiune, unind umanitatea creată cu însuși Fiul Său în mod nedespărțit, prin faptul că Acesta s-a făcut purtătorul personal al ei, pentru ca devenind unul dintre oameni, fără să înceteze a fi și Fiul lui Dumnezeu, să-i poată avea pe aceștia mai ușor în cea mai intimă legătură cu Sine. El rămîne ca prezență activă unîr prin firea Sa omenească purtată de persoana Sa neîncetat între oameni, putîndu-le comunica astfel mai ușor perfecțiunile Sale dumnezeiești. El s-a făcut astfel centrul misterului celei mai depline prezențe active a transcendenței divine în creațiune, centrul creațiunii ridicate la unirea maximă cu El, la starea de mister suprem, ca Biserică. Toți cei ce se pun în comunicare cu Hristos ca Persoană divino-umană, devin trupul Lui în sens extins, sau mădularele Lui, atrăgînd și lumea obiectelor de care se folosesc în această legătură cu El. «Iar voi sînteți trupul lui Hristos și mădulare fiecare în parte» (I Cor. 12, 27).

Hristos este misterul culminant central în continuă iradiere de putere și de atracție la unirea cu Sine a oamenilor, făcînd din această unire, al cărei focar este, misterul lărgit al Bisericii. El este izvorul continuu curgător de putere în Biserică, întreținînd neîncetat viața dum-

nezeiască în ea. Prin aceasta cei ce primesc din puterea Lui devin tot mai intim uniți nu numai cu El, ci și întreolaltă. Viața curgătoare tin Hristos fiind o viață a iubirii, pătrunde în ei ca o altă Persoană dumnezeiască, adică ca Duhul Sfânt. Duhul Sfânt îi încălzește pe oameni de dragostea față de Hristos, îi face să simtă dragostea Lui de Frate central al lor și le insuflă dragostea Lui filială față de Tatăl. Simțindu-se toți frați ai aceluiași Hristos și fii ai aceluiași Părinte al Lui, se simt și între ei frați. Ei intră prin aceasta într-o viață de comuniune tot mai deplină, însuflețită tot mai mult de Hristos, articulându-se spiritual ca mădulare ale trupului Lui. «Căci precum trupul este unul, dar are multe mădulare, iar toate mădularele trupului fiind multe sînt totuși un trup, așa și Hristos. Pentru că noi toți într-un Duh ne-am botezat ca să fim un singur trup... Și toți la un Duh ne-am adăpat» (I Cor. 12, 12—13).

Dar Hristos care ne comunică viața umanității Sale desăvîrșit îndumnezeite este Hristos cel înviat. El ne comunică viața umanității Sale înviațe, pregătindu-ne și pe noi pentru înviere. În felul acesta Biserica este locul spiritual în care Hristos comunică treptat prin Duhul Său cel Sfânt și de viață Făcător umanității noastre umanitatea Sa înviată și deci viața ei netrecătoare. Biserica este locașul în care sîntem pregătiți spre învierea și viața de veci. Este laboratorul în care sîntem readuși la înaintarea spre ținta proprie firii noastre.

4. Căci omul este creat pentru viața de veci, ca viață de veșnică relație iubitoare cu Dumnezeu ca Tată și ca Frate în Duhul cel Sfânt, care ne unește cu El în iubire și ne umple de viața Lui. Fiecare om e creat spre viața de veci, pentru că fiecare este unic în modul său de a înțelege existența, de a o trăi și de a se comunica prin iubire lui Dumnezeu cel veșnic și semenilor săi, ca și de a primi comunicarea vieții de la ei. Nici unul nu poate fi înlocuit cu vreun altul. Nici unul nu se repetă. Dumnezeu n-a creat această bogăție de moduri personale ale existenței și ale înțelegerii ei și ale comunicării iubitoare pentru a le lăsa să se piardă, ci pentru ca să se îmbogățească fiecare în relație cu toate modurile de înțelegere și comunicare iubitoare deosebite între ele. Și fiecare persoană e chemată să crească la nesfîrșit prin cunoașterea și primirea bogăției spirituale infinite a lui Dumnezeu, pulsăm comunicare cu noi în Hristos, comunicare de care depinde puterea sa nepuizabilă de a se comunica mereu altfel și altfel celorlalți și de a primi comunicarea lor.

Și fiecare om este unic în capacitatea sa de îmbogățire spirituală și de comunicare nepuizabilă și mereu nouă ca o ființă întreagă, formată din suflet și trup. Pe fața văzută a fiecărui om se reflectă unicitatea lui oricite miliarde de ființe umane au existat pînă acum și vor exista. Fiecare față arată prin aceasta un alt mod de spiritualizare a materiei din trupul său, un alt mod de a se comunica spiritual prin materie, un alt mod de a-i da un sens și o frumusețe spirituală. Dar comunicarea aceasta e cu atît mai bogată și mereu nouă și plină de atenție față de ceilalți cu cît omul e mai puțin preocupat de grija de a satisface în mod egoist plăcerile oarbe ale trupului. Cînd se întîmplă aceasta, comunicarea lui spirituală și imprimarea feței lui de un sens luminos e împiedicată de grija egoistă de sine, de intențiile de a atrage la sine în mod lacom mai multe

mijloace pentru plăcerile sale prin înșelarea altora, prin dominarea lor, ceea ce trezește și neîncrederea altora față de sine. Comunicarea devine săracă, monotonă, lipsită de dragoste, legăturile între oameni slăbesc.

Dar odată cu aceasta, slăbind puterea spiritului asupra trupului, acesta cade sub puterea unui proces de descompunere a elementelor componente care-l duce până la moarte. Așa s-a introdus coruperea și moartea în lume de la începutul omenirii. Procesul acesta imprimându-se întregii materii universale, moartea nu mai putea fi învinsă decât într-un trup purtat de Fiul lui Dumnezeu însuși. Și El n-a învins-o ocolind-o, pentru că aceasta n-ar fi fost o victorie care poate fi înșușită de omul care mai întâi moare ca să ajungă la înviere. Iar dacă moartea ar fi fost învinsă prin ocolirea ei, s-ar fi luat umanului puțința de a crește spiritual până la a nu se mai teme de moarte chiar știind-o că vine, de a crede ferm în Dumnezeu care îl va ridica din moartea pe care va avea s-o suporte. Mai ales s-ar fi luat Fiului lui Dumnezeu prilejul de a-și arăta iubirea față de om mergând până la moartea Sa ca om și oamenilor în general prilejul de a-și arăta dețășarea lor totală de forma actuala a lumii și de a merge până la jertfa vieții proprii din credința în Dumnezeu și din iubirea față de semeni.

5. De aceea în Epistola către Evrei se pune în relief accentuat importanța jertfei lui Hristos pentru mîntuirea noastră. În aceasta se arată că mîntuirea noastră nu se înfăptuiește numai prin lucrarea Fiului lui Dumnezeu asupra oamenilor, ci și prin jertfa adusă de El lui Dumnezeu pentru noi, ceea ce implică trebuința ca și noi să ne aducem jertfă lui Dumnezeu pentru a ne elibera de egoism, arătîndu-ne dragostea față de Dumnezeu și de semeni și prin aceasta deschizîndu-ne dragostei lui Dumnezeu adusă nouă de Fiul Lui și eficienței ei asupra noastră. Ca să ne comunice acest duh de jertfă, Hristos se află conștient în stare de jertfă în fața Tatălui. De aceea are «o preoție netrecătoare» (Evr. 7, 24). El e «Arhierul care s-a așezat de-a dreapta tronului slavei în ceruri, Slujitor altarului și cortului celui adevărat», prin «jertfa fără de pată» a singelui Său (Evr. 8, 1—2; 9, 14).

În această stare de jertfă ni se împărtășește și nouă, ca din puterea ei să ne aducem și noi jertfă, «slujind Dumnezeului celui viu» (Evr. 9, 14). Dacă noi nu putem intra la Tatăl decît în stare de jertfă curată, părăsind egoismul nostru, cum spune Sf. Chiril din Alexandria, iar în stare de jertfă curată nu putem ajunge decît unindu-ne cu Hristos, este evident că Hristos e într-un exercițiu neîncetat arhieriei Sale, în calitate de Cel ce se aduce jertfă Tatălui nu numai pe Sine ci și pe noi, luîndu-ne și pe noi ca împreună-preoți ai jertfei de noi înșine din puterea jertfei și arhieriei Lui.

Jertfa noastră de bună voie constă nu numai în acceptarea morții cu sentimentul că ne predăm Tatălui, ceresc, ci și într-o curăție tot mai deplină de faptele egoismului nostru păcătos. În acest sens Hristos cel ce ni se împărtășește în starea de jertfă adusă Tatălui, «curăță cugetul nostru de faptele cele moarte» (Evr. 9, 14). Prin aceasta ne facem și noi tot mai deplini fii ai Tatălui împreună cu Hristos și frați între noi, tot mai inseparați ca fii ai Tatălui și frați ai Fiului și între noi.

Așa ne pregătim de înviere din puterea jertfei lui Hristos cel jertfit și înviat pentru noi, murînd omului vechi, sau mort, omului opac și

uscăt și închis între zidurile strimte ale egoismului său. Așa ne pregătim să intrăm în comuniunea largă și desăvârșită a Împărăției lui Dumnezeu, care e una cu viața netrecătoare a învierii.

Fără lupta de biruire a egoismului nostru prin unirea cu Hristos cel jertfit și înviat prin primirea Duhului Său cel Sfânt, nu putem ajunge la comuniunea desăvârșită cu Hristos și prin aceasta între noi în viața viitoare, sau la starea de Împărăție a lui Dumnezeu, în care fiecare vom avea toate ale lui Dumnezeu și ale tuturor. Numai așa vom deveni toți desăvârșiți și intimi, nemaifiind între noi nici o reținere bănuitoare, nici o despărțire temătoare, nici un întuneric izolator.

6. Spre această stare ne pregătește Biserica, Împărăția anticipată a lui Dumnezeu.

Pregătirea aceasta spre misterul desăvârșit în care «Dumnezeu va fi totul în toate» (I Cor. 15, 28), când vor fi aduși toți prin jertfa lui Hristos la veșnica desăvârșire a comuniunii (Evr. 10, 14) se face prin împărțășirea continuă a tuturor de Hristos, atât pentru a primi tot mai multe din bogățiile dumnezeiești desăvârșite așezate în umanitatea Lui, cât și pentru a se uni tot mai mult întreolaltă. Împărțășirea aceasta se face în forme multiple: prin credință unitară în Hristos, prin rugăciunea unora pentru alții, făcute în mare parte împreună, prin viață curățită de egoism și dăruită cu dragoste lui Dumnezeu și altora, prin tot felul de fapte de întrajutorare, iar în modul cel mai accentuat prin sacrameinte sau mistere.

Prin toate acestea Hristos întreține Biserica în calitate de mister atotcuprinzător, sau în ele se manifestă calitatea de mister unitar al Bisericii. Prin toate Hristos ne comunică pe Duhul Său cel Sfânt, care aduce viața Lui jertfită și înviată în noi, înnoindu-ne pe noi cei omorâți prin păcat, împlinindu-se cuvântul Psalmistului: «Trimite-vei Duhul Tău și se vor zidi și vei înnoi fața pământului» (Ps. 103, 3).

Prin toate ne întărește duhul nostru, care ne va face pregătiți pentru a fi înviați într-un trup corespunzător, în care duhul nostru să se poată manifesta neimpiedicat și într-un univers reinnoit, transfigurat, care să ne arate și să ne facă în stare să ne comunicăm toți în mod desăvârșit tuturor, neimpiedicați de distanță, și să ne facă simțită în mod suprem prezența și lucrarea iubitoare a lui Dumnezeu, într-un univers devenit întreg misterul culminant, sau Biserica atotcuprinzătoare ca suprema comuniune și transparența luminoasă a tuturor în Hristos, Dumnezeu înomenit.

Chiar moartea noastră cu trupul are un mare rol pozitiv în conducerea noastră spre comuniunea desăvârșită cu Hristos și cu cei ce cred în El, în Împărăția cerurilor. Căci șocul trăit prin moarte diminuează motivele care ne-au împiedicat în viața terestră să ne dăruim unii altora într-o comunicare totală. Moartea relativizează aceste motive, arătându-ne totala noastră dependență de Dumnezeu și lăsându-ne o vreme fără trupul cu trebuințele lui pământești, care alimentează în mare parte egoismul nostru. Iar faptul de a nu mai putea comunica unii cu alții prin trupuri e compensat de dorul mărit de a comunica odată și prin ele în mod desăvârșit.

7. Dar numai cei ce cred că Hristos este Fiul lui Dumnezeu care s-a făcut om și că El s-a jertfit pentru noi pe cruce și a înviat ca om pentru

comunica și nouă în stare jertfită și înviată în misterele în care se desfășoară misterul general al Bisericii, prin care li se alimentează viața învierii, sînt conduși spre veșnica și desăvîrșita comuniune cu El și cu semenii în viața viitoare, sînt conduși spre Biserica din cer, ca mister al prezenței desăvîrșite a lui Hristos și a Duhului Sfînt și al unității desăvîrșite a tuturor în Împărăția cerurilor.

Totuși cei ce au o credință stîrbită în Hristos cel adevărat și practică o împărtășire redusă de El prin sacramente împutinate, sau golife de deplină prezență a lui Hristos, întrucît au slăbit trăirea unitară în misterul Bisericii, mister maxim în condițiile vieții pămîntești, nu se află cu totul în afară de acest mister. Căci chiar prin calitatea de creatori fac parte în oarecare măsură din el. Dar întrucît nu se află aici în plinătatea misterului unirii Cuvîntului lui Dumnezeu cu creațiunea, nu se pregătesc pentru o comuniune deplină cu El și cu cei uniți cu El nici în viața viitoare. Între multele locașuri ale Tatălui (Ioan 14, 2) ei se vor afla în locașuri mai puțin luminoase, mai puțin transparente și într-o comuniune mai puțin desăvîrșită cu Hristos și cu cei uniți în mod desăvîrșit cu El. Ei nu se vor împărtăși nici acolo de plinătatea vieții lui Hristos și a bogăției spirituale a semenilor lor aflați în deplină comuniune cu Hristos total transparent pentru ei, ca și ei întreolaltă.

APĂRAREA VIETII ȘI A PĂCII ÎN PREOCUPĂRILE CONSILIULUI ECUMENIC AL BISERICILOR *

Drd. MICHAEL TIȚA

Existența ființei umane a fost amenințată chiar de la începuturile ei, la puțin timp după așezarea omului în Eden, prin actul neascultării față de porunca lui Dumnezeu: «...să nu mâncați, căci în ziua în care veți mânca... veți muri» (Gen. 2, 17). Însă niciodată în istoria omului — ființă rațională, inzestrată cu suflet nemuritor — viața n-a fost mai amenințată ca acum.

Ca și atunci, în momentul primordial al căderii din starea originală de «chip» al lui Dumnezeu, și acum viața omului și a universului imediat în care el se mișcă este pusă sub semnul autodistrugerii. Și din nefericire pentru el, omul este cel ce merge singur pe drumul fără întoarcere către moarte, prin atitudinea sa de desconsiderare a valorilor umane universal și permanent valabile.

Dar, dacă omul este cel care nesocotește imperativul divin «creșteți și vă înmulțiți și umpleți pămîntul și-l stăpîniți» (Gen. 1, 28), ori și-l împropriază într-un alt mod decît cel sugerat de cuvintele Scripturii, atunci viața umană este pusă în pericol de a fi distrusă.

Cum însă «Dumnezeu voiește ca toți oamenii să se mîntuiască și la cunoștința adevărului să vină» (I Tim. 2, 4), voia dumnezeiască a fost ca pierderea posibilității de nemurire de care omul s-a făcut vinovat să nu fie veșnică. Acest lucru a fost posibil doar prin actul întrupării Fiului lui Dumnezeu în persoana lui Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul. Astfel, lumea întreagă este cuprinsă în mod virtual în Iisus Hristos, Care este

* Lucrare de seminar alcătuită la catedra de îndrumări misionare și ecumenism, sub îndrumarea Diac. Conf. P. I. David, care a dat și avizul pentru publicare.